

Asia Näytelmäkäsikirjoituksen tekijänoikeus

Hakija X

Annettu 27.11.2013

Tiivistelmä

Hakija oli teosta vapaasti muuttaen saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen eikä hänen tekijänoikeutensa riippunut tekijänoikeudesta alkuperäiseen teokseen. Asiassa arvioitiin myös lyhyiden ilmaisujen tekijänoikeussuojaa.

LAUSUNTOPYYNTÖ

Hakija toimi ohjaajana Helsinki 2007 -projektissa, jonka tarkoituksena oli työstää näytelmä. Näytelmän tekstiä haettiin ja työstettiin improvisaatioiden pohjalta mm. siten, että improvisaatiossa lausuttiin mieleen tulevia asioita ääneen sekä käytiin vuorovaikutuksellista keskustelua. Projektin kuitenkin keskeytyi ja hakija työsti sen päätyttyä näytelmän itsenäisesti eikä perustanut sitä mitenkään suoraan projektin yhteydessä esitettyihin improvisaatioihin. Projektin yhteydessä kuulluista monologeista hakija sai enintään joitain aiheita ja ideoita omaan näytelmäänsä. Hakijan luomistyön tuloksena syntyi näytelmä nimeltä ”BO-TOX”.

Helsinki 2007 -projektissa mukana ollut vastineenantaja yksityishenkilö MK on sittemmin esittänyt väitteen, jonka mukaan hakija olisi käyttänyt näytelmässään luvatta osia vastineenantajan luomasta käsikirjoituksesta.

Hakijan käsityksen mukaan vastineenantaja on luonut monologin ja hakija näytelmän samasta aihepiiristä. He ovat kumpikin käyttäneet teoksissaan muutamaa aihepiiriin sopivaa yleiskielen ilmaisua, jotka jäävät tekijänoikeussuojan ulkopuolelle.

Hakijan käsityksen mukaan näytelmä ei ole vastineenantajan monologin kopio eikä muunnelma, eikä sen saattaminen yleisön saataviin ole loukannut vastineenantajan tekijänoikeuksia.

Hakija pyytää tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä: *Yltääkö vastineenantajan monologi teostasoon ja jos näin on, loukkaako hakijan näytelmäkäsikirjoitus ja sen mukaisen näytelmäteoksen julkinen esittäminen vastineenantajan tekijänoikeutta?*

Hakija katsoo, että hän ei ole loukannut vastineenantajan tekijänoikeuksia. Kauneudenhoidossa käytettävä botuliinihoito lieveilmiöineen näytelmän aiheena (ideana) ei ole tekijänoikeudella suojattu. Teoksen nimenä ”Botox”, ”Botox-nainen” tai vastaava ei ole riittävän omaperäinen ollakseen itsenäinen teos.

Hakijan mukaan vastineenantaja on myös katsonut, että hakija olisi loukannut hänen tekijänoikeuksiaan käyttämällä käsikirjoituksessaan sellaisia ilmaisuja kuin esimerkiksi: ”Shape your ass, baby, shape, shape”; ”Shake your ass, baby, shake, shake”; ”Tajuutteks te niiku shape your body”; ”Mussa ei oo mitään aitoo ja se on just se juttu” ja ”Aitous on sitä et sä oot käsitelly ittes mun body repair -ohjelman kautta”. Vastineenantajan esittämät esimerkit ovat hakijan mielestä yleiskielen (esimerkiksi televisio, musiikki) mukaisia ilmauksia, jotka eivät nauti itsenäistä tekijänoikeussuojaa. Käyttämällä muutamaa samansisältöistä tai -suuntaista ilmausta hakija ei ole loukannut vastineenantajan tekijänoikeuksia.

Hakijan 47-sivuinen näytelmäkäsikirjoitus pohjautuu osittain samaan aihepiiriin kuin vastineenantajan muistiinpanoissa olevat muutamat lauseet. Mikäli katsottaisiin, että kyseiset vastineenantajan tekstit yltäisivät teostasoon, hakija katsoo, että hänen näytelmäkäsikirjoituksensa ei kuitenkaan millään tavoin loukkaa vastineenantajalle kirjallisen teoksen tekijänä kuuluvia tekijänoikeuksia.

Osapuolten kesken on suoritettu teosvertailu toukokuussa 2012. Teosvertailun osalta hakija toteaa, että vastineenantajan aineiston laajuus on 3,5 käsikirjoitettua A4-arkkia ja se koostuu hajanaisista ja lyhyistä tekstikehitelmistä, jotka vastineenantaja on ilmeisesti tehnyt improvisaation pohjalta edellä mainitun harrastelijateatteriprojektin yhteydessä. Aineistossa ilmenee osittain tuolloin projektissa yleisesti esillä ollut ”Botox-teema”, johon liittyen kehitelmiä on osittain tehty. Osa sivuilla olevasta tekstistä ei hakijan käsityksen mukaan liity kyseessä olevaan projektiin lainkaan.

Yksityiskohtaisten esimerkkien osalta hakijan käsitys on seuraava:

Botox-naisen hahmo (vastineenantaja) ja Lulu-naisen hahmo (hakija); pelkän hahmon idean käyttäminen ei ole tekijänoikeudellisesti suojattu.

Väitettyjen yhtäläisyyksien osalta vastineenantaja viittaa ideansa. Idea ei ole tekijänoikeudellisesti suojattu.

Viittaukset samoihin sanoihin, sanapareihin tai muutamaan sanaan hakijan käsikirjoituksessa. Kyseiset sanat eivät hakijan mielestä muodosta itsenäisiä teoksia eikä niiden käyttäminen loukkaa vastineenantajan tekijänoikeuksia.

”Botox ratkaisee”, ”Botox on salaisuutesi” ja ”Botox on ratkaisu” vastaavia mainintoja ei löydy hakijalle toimitetusta vastineenantajan monologista, eikä myöskään nimiä ”Leena” ja ”Pekka”.

Mahdolliset muutamien monologiin sisältyneiden lyhyiden lauseiden lainaukset eivät yllä teostasoon (esim. yksittäiset lauseet ”mitä ääniä olivat”, ”mikä tää ääni sitten on”, ”tajuuttekste, shape your body”), joten kyseessä ei voi myöskään olla vastineenantajan tekijänoikeuksien loukkaus.

Hakijan käsityksen mukaan teosvertailu osoitti yksiselitteisesti, että hänen tekemänsä luova työ on tapahtunut osittain saman aihepiirin pohjalta, mutta täysin itsenäisesti ja vastineenantajan tekstin ilmenemis- tai ilmaisumuotoa käyttämättä ja siten vastineenantajan tekijänoikeuksia mitenkään loukkaamatta.

Tekijänoikeus suojaa sitä ilmenemis- tai ilmaisumuotoa, johon teoksen tekijä on oman henkisen luomistyönsä tuotteen saattanut. Kirjallisessa teoksessa suoja kohdistuu vain niihin sanavalintoihin, joilla tekijä on ajatuksensa, ideansa tai tietonsa ilmaissut. Tekijänoikeus ei suojaa aiheetta, tietoa, periaatteita tai ideoita, vaan ainoastaan sitä muotoa, jossa ne on ilmaistu. Tekijänoikeus ei estä toista luomasta samasta temasta, aiheesta tai ideasta, periaatteesta tai tiedosta omaa teosta edellyttäen, että tämä luomistyö tapahtuu itsenäisesti.

VASTINE

Vastineenantaja on ollut vuonna 2006 mukana teatteriprojektissa nimeltä Helsinki 2007, jonka ohjaajana on toiminut hakija. Kyseessä oli harrastajateatteriprojekti. Harjoituskertoja oli seitsemän ja viimeisellä kerralla harrastajat kirjoittivat paikan

päällä monologeja hakijan kehotuksesta. Vastineenantaja kirjoitti näissä harjoituksissa monologin, joka kertoi hänen kehittelmästänsä Botox-naisesta. Myös hakijan assistentti kirjoitti ylös vastineenantajan monologin. Harrastajille sanottiin, että heidän tekemiään monologeja saatettaisiin käyttää tämän kyseisen projektin yhteydessä. Vastineenantaja sai silloin sen käsityksen, että tarkoituksena oli tehdä yhteistyötä niin, että hän saisi esittää luomaansa Botox-naishahmoa ja sanoa tälle kirjoittamansa repliikit.

Harjoitusten oli tarkoitus jatkaa, mutta sitten hakijan assistentti soitti ilmoittaen, että produktio on keskeytetty, koska joku nainen oli halunnut jäädä siitä pois eikä esitystä tässä teatteri-projektissa koskaan tullut. Myöhemmin tämä samainen nainen kuitenkin esiintyi hakijan Botox-näytelmässä.

Vastineenantajalta ei missään vaiheessa kysytty, antaisiko hän luvan käyttää luomaansa Botox-naisen hahmoa ja harjoituksissa kirjoittamaansa monologia jonkun toisen esityksen tai projektin yhteydessä. Vastineenantaja ei myöskään antanut lupaa saattaa teostaan yleisön saataville muunneltuna tai sovitettuna. Myöhemmin vastineenantaja huomasi, että vuonna 2009 esitettiin näytelmää Botox, jonka käsikirjoituksesta ja ohjauksesta vastasi hakija. Vastineenantaja katsoo, että hakija on ilman hänen lupaansa käyttänyt vastineenantajan monologia ja vastineenantajan luomaa Botox-naista tekstipohjana näytelmässä Botox. Vastineenantajan luovan työn tuloksena syntynyt Botox-nainen repliikkeineen on siinä määrin omaperäinen hahmo, ettei hakija tai moni muukaan olisi voinut kehittää sitä itsenäisesti tuntematta vastineenantajan monologia.

Vertaamalla vastineenantajan monologia Botox-käsikirjoituksen kanssa voidaan todeta, että niillä on merkittäviä yhtäläisyyksiä. Muutamina esimerkkeinä vastineenantaja mainitsee seuraavia:

Vastineenantajan monologissa on käytetty mm. seuraavia ilmaisuja: *"Shape your ass baby, shape, shape."*, *"Shake your ass baby, shake, shake."*, *"Tajuutteks te niinku shape your body."* Näitä on lainattu hakijan tekstiin;

Vastineenantajan monologissa on käytetty seuraavia ilmaisuja: *"Mussa ei oo mitään aitoo ja se on just se juttu."*, *"Aitous on sitä et sä oot käsitelly ittes mun body repair-ohjelman kautta."*

Monologista löytyy myös lause *"Ja sit tää luomu...!"*, jonka hakija on laittanut Lulun repliikkiin muodossa *"Ja sitten tämä luomu... aitous on sitä, että sä olet käsitellyt ittes mun body repair -ohjelman kautta."*

Eli hakija on ottanut lauseesta *"Ja sit tää luomu..."* lähes suoran lainauksen, mutta muuttanut sitten sanan kirjakieliseksi muodoksi.

Hakija on käyttänyt myös naisen aitous -teemaa Lulun repliikkeissä.

Vastineenantajan monologissa on kirjoitettu *"tähän naisen identiteettiin"* ja *"Pitää olla selkeet sukupuoliroolit."* Hakija on kirjoittanut Lulun repliikkiin: *"Pitää olla selkeä identiteetti."*

Vastineenantajan monologin sivulla 1 on repliikki: *Hello. Mä kävin tänään tekemässä taas yhden bodyrepair-ohjelman yhdelle 18-vuotiaalle tytölle. Siis ylioppilalahjaksi tietty."*

Tästä on otettu suora lainaus hakijan käsikirjoitukseen Lulun repliikkiin: *"Hello niin kuin hello! Mä kävin tänään taas tekemässä yhden Body Repair -ohjelman 18-vuotiaalle tytölle. Siis ylioppilalahjaksi tietty."* Myös *"Hello niinku hello"* löytyy monologin alusta.

Suora lainaus vastineenantajan monologista on hakijan tekstissä Lulun repliikissä: *"tyttö, tolla takapuolella sä et kyllä Jennifer Lopezia päihitä"*.

Hakija myöntää lainanneensa vastineenantajan monologista lyhyitä lauseita katsoen, etteivät nämä lauseet yllä teostasoon, ja että sen vuoksi kysymyksessä ei ole tekijänoikeuden loukkaus. Hakija myöntää myös, että hänen tekstinsä on tehty osittain saman aihepiirin pohjalta kuin vastineenantajan, mutta katsoo sen tapahtuneen täysin itsenäisesti ja vastineenantajan tekstin ilmenemis- ja ilmaisumuotoa käyttämättä ja siten vastineenantajan tekijänoikeuksia loukkaamatta.

Vastineenantaja kysyy, miten hakijan työ olisi voitu kehitellä täysin itsenäisesti, kun siihen on selkeästi otettu mukaan vastineenantajan luoma omaperäinen naishahmo ja useita sanatarkkoja lainauksia vastineenantajan monologista. Vastineenantaja ihmettelee myös sitä, että jos hakija todellakin on tätä mieltä, miksi hän poisti Wikipediasta vastineenantajan yhteydenoton jälkeen teoksensa mainoksen, jossa luki: *"Botox, shake, shape"*.

Vastineenantaja katsoo, että vaikka hänen monologinsa onkin käsin harjoituksissa kirjoitettu, se on tekijänsä luovan työn omaperäinen tulos, ja sitä on pidettävä itsenäisenä teoksena, jota tekijänoikeus suojaa. Jos hän olisi kirjoittanut monologinsa puhtaaksi, jolloin hän olisi kirjoittanut siihen myös taustalla olevan toiminnan (esim. Botox-nainen tulee, istuutuu) sekä valoja äänimaiseman, olisi monologin pituudeksi tullut ainakin 3 sivua tekstiä, ja esityksen kestoksi noin 10 minuuttia.

Vastineenantaja katsoo, että hakija on laittaessaan käsikirjoitukseensa vastineenantajan Botox-naisen kaltaisen Lulunimisen hahmon sekä vastineenantajan monologista useita suoria ja osittaisia lainauksia käyttänyt vastineenantajan monologia siten, että vastineenantajan tekijänoikeuksia on loukattu.

Hakija on vastannut vastineenantajan vastineeseen ja todennut, että tietyillä vastineenantajan väitteillä ei ole minkäänlaista tekijänoikeudellista merkitystä asiassa (vastineenantajalle ei ollut luvattu roolia, Botox-näytelmässä olleista näyttelijöistä ei yksikään ollut mukana Helsinki 2007 -projektissa, hakija ei ole tietoinen Wikipedia-poistosta.) Lisäksi hakija toteaa, että vastineenantajan tietyissä argumenteissa ilmenee selvää ohjaajamaisuutta, ikään kuin hän olisi toiminut käsikirjoittajana. Näin ei todellisuudessa voi hakijan mukaan tapahtua. Projektissa prosessoidaan yhteisiä ideoita näytelmätekstistä kurssin johtajan johdolla improvisaatiossa. Tällöin lausuttiin mieleen tulevia asioita ääneen ja käytiin vuorovaikutteista keskustelua. Mitkään omat yksityiset operaatiot eivät tule kysymykseen ilman kurssin johtajan hyväksyntää. Mitään ”näytelmää” ei tuolloin ollut olemassa.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Kirjallisen teoksen tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Kirjallisina teoksina suojataan sekä kaunokirjallisia että selitettäviä kirjallisia esityksiä.

Kirjallisia teoksia ovat esimerkiksi romaanit, muistiot, raportit ja lehtiartikkelit. Kirjallisen tai taiteellisen tuotteen on tekijänoikeussuojaa saadakseen yllettävä teostasoon eli ylitettävä ns. teoskynnys, eli sen on oltava itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Itsenäisyys- ja omaperäisyysvaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta.

Tekijänoikeussuojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Kirjallisten teosten kohdalla teoskynnys on melko alhainen. Ratkaisu siitä, ylittääkö jokin kirjallinen tai taiteellinen tuote teostasoon, tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.

Tekijänoikeudella suojataan teoksen ilmaisumuotoa. Tekijänoikeus suojaa esimerkiksi sellaista kirjallisen teoksen ilmaisumuotoa, jossa tekijän persoonallinen luomistyö ilmenee. Tekijänoikeus suojaa teosta sekä kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena.

Tekijänoikeussuojaa ei anneta sellaiselle tuotteelle, joka on syntynyt täysin mekaanisen työskentelyn tuloksena tai kopioimalla jo olemassa olevia tuotteita. Teoksen aihetta, juonta, aiheen käsittelyä ohjaavaa metodologiaa, teemaa, ideaa, periaatetta tai teokseen sisältyviä yksittäisiä tietoja ei suojata.

Tekijänoikeuslaki 2 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa, lain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Kiellettyä on siten tekijänoikeudella suojatun teoksen tai sen teostasoon yltävän osan kopioiminen muuttamattomana tai muutettuna oman työn osaksi ja tällaisen suojatun teoksen tai sen osan saattaminen yleisön saataviin. Tietyissä tapauksissa teoksen osan käyttäminen ilman tekijän lupaa voi kuitenkin olla sallittua lain 2 luvun rajoitussäännösten, kuten esimerkiksi 22 §:n sitaattioikeutta koskevan säännöksen, nojalla.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin katsoi 16.7.2009 antamassaan ratkaisussa C-5/08 (Infopaq), että 11 sanasta koostuva ilmaisu voi saada tekijänoikeussuojaa, jos ilmaisu on omaperäinen, tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Ratkaisussa C-145/10 (Painer), tuomioistuin katsoi, että teos voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on tekijänsä henkisen luomistyön tulos siten, että se kuvastaa tekijän persoonaa ja siitä käyvät ilmi tekijän vapaat ja luovat valinnat teosta tehtäessä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on ratkaista lopullisesti, ylittyykö teoskynnys.

Tekijänoikeusneuvoston aiemmassa lausuntokäytännössä ei lyhyitä ilmaisuja ole pääsääntöisesti pidetty tekijänoikeudella suojattavina teoksina. Tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että tekijänoikeussuojan piiriin eivät ole kuuluneet muiden muassa

ilmaisut: "Tipi-tii" (TN 2011:3), lause "Kuningas kutsui narrin kilistimellä luokseen" (TN 2010:11), "Aqua Seitsen Seitsemisen lähdevesi" (TN 2004:13), "Puhdas Elämä Lapselle" (TN 2001:12), "Save the Wildlife" (TN 1995:16) eikä "Villi tyttö etsii iloista ja menevää miestä...kiinnostaako?" (TN 1992:15).

Lausunnossaan TN 2010:2 tekijänoikeusneuvosto katsoi, että laulun ilmaisut "vinksin vonksin" tai "heikun keikun" eivät sellaisinaan olleet tekijänoikeudella suojattuja. Sen sijaan laulun käännökseen säkeen "kaikki on vinksin vonksin tai ainakin heikun keikun" katsottiin ylittävän teoskynnyksen ja olevan tekijänoikeudellisesti suojattu. Lausunnossaan TN 2013:2 tekijänoikeusneuvosto katsoi ilmaisun "If at first you don't succeed, try, try again. Then quit. There's no point in being a damn fool about it" olevan tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu kirjallinen teos.

Perinteisten kirjallisten teosten osalta teostasovaatimusta voidaan luonnehtia alhaiseksi, koska ne usein jo itsessään ilmentävät tekijänsä persoonallisia luovia valintoja. Lyhytkin runo tai vaikkapa iskulause voi olla periaatteessa tekijänoikeuden suojaama. Haarmann käyttää esimerkkinä Eeva Joenpellon romaanin nimeä "Neito kulkee vetten päällä", jota voitaneen pitää siinä määrin itsenäisenä ja omaperäisenä, että teossuoja tulee sen kohdalla kysymykseen. Haarmann pitää kuitenkin esimerkkiään enemmän poikkeuksena kuin sääntönä: "Mitä lyhyemmästä ilmaisusta on kysymys, sitä todennäköisempää on, ettei se ylitä niitä itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimuksia, joita tekijänoikeussuojan saaminen edellyttää" (Pirkko-Liisa Haarmann: Tekijänoikeus ja lähioikeudet, Helsinki 2005, s. 70).

Teoksen muunteleminen ja vapaa muuttaminen

Tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin nojalla sillä, joka on kääntänyt teoksen, muunnellut sitä tai saattanut sen toiseen kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeus teokseen tuossa muunnellussa muodossa. Myös muuntelijan panoksen on suoja saadaksesen osoitettava omaperäisyyttä. Muuntelijan oikeus kattaa vain hänen oman suorituksensa, eikä se rajoita tekijänoikeutta alkuperäiseen teokseen. Muunnelman tekeminen tekijänoikeussuojaa saavasta teoksesta sekä sen saattaminen yleisön saataviin edellyttää alkuperäisen teoksen tekijän suostumusta. Kappaleiden valmistaminen 4 §:n 1 momentin nojalla suoja saavasta muunnelmasta sekä muunnelman saattaminen yleisön saata-

viin edellyttää sekä alkuperäisen teoksen tekijän että muuntelijan suostumusta.

Tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentin mukaan "jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäiseen teokseen." Tällaiseen hyödyntämiseen ei tarvita alkuperäisen teoksen oikeudenhaltijan suostumusta. Edellä mainitussa säännöksessä itse asiassa todetaan se tekijänoikeuden perusperiaate, että itsenäiset luomistyön tuotteet ovat tekijänoikeudella suojattuja.

Lain 4 §:n 2 momentin säännöstä on perusteltu lain esitöissä seuraavasti: "Asian luonnosta johtuu, että kirjallinen ja taiteellinen luomistyö saa yleensä vaikutteita samalla alalla tapahtuneesta vanhemmasta tuotannosta eikä sen vuoksi ole siitä kokonaan riippumaton. (--) Aikalaiset ja jälkipolvet käyttävät hyväkseen olemassa olevia tyylipiirteitä, aatteita ja taiteellisia vaikutteita ja näillä on hedelmöittävä vaikutus heidän työhönsä. Tämä kaikki on täysin luonnollista eikä sille voida asettaa kieltoa. Milloin uusi teos täyttää itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimukset, täytyy tekijän, vaikkakin hän sitä muovaillessaan on äsken mainitussa mielessä käyttänyt hyväkseen aikaisempaa teosta, saada luomukseensa itsenäinen tekijänoikeus." (Komiteanmietintö 1953:5. Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin, s. 50)

Oikeuskäytännöstä voidaan mainita korkeimman oikeuden ratkaisu 1979 II 64. Tapauksessa A oli maalannut taulun käyttäen esikuvanaan B:n valmistamaa julkistettua valokuvaa sekä asettanut sen julkisesti näytteille ja myytäväksi. Korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan maalausta ja valokuvaa toisiinsa verrattaessa oli ilmeistä, ettei maalaus ollut voinut syntyä valokuvasta riippumatta. Muun muassa töissä kuvattujen lasten asennot ja vaatetus sekä osaksi tausta osoittivat huomattavia yhtäläisyyksiä. Toisaalta valokuvassa ja maalauksessa oli myös olennaisia eroavuuksia, etenkin lasten ilmeissä ja siinä, ettei maalaus ollut valokuvan tapaan yksityiskohtia tarkasti kuvaava. Huomioon ottaen, ettei A:n oikeus valmistamaansa valokuvaan koskenut sen aihetta ja että maalauksen ja valokuvan valmistusmenetelmien erilaisuudesta johtuen kuvaannollisesti vähäisetkin eroavuudet vaikuttivat olennaisesti kokonaisvaikutelmaan, korkein oikeus ei pitänyt B:n maalausta A:n valokuvan kappaleena, vaan valokuvan pohjalta syntyneenä itsenäisenä teoksena. B:n ei katsottu toimellaan loukanneen A:n tekijänoikeutta.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2003:5 todettiin, että O:n näytelmässä on käytetty historiallisia tosiasiatietoja ruhtinatar D:n elämästä. Tekijänoikeusneuvostolle toimitetusta aineistosta ilmeni, että O oli käyttänyt näiden tietojen lähteenä hakijan kirjaa. Tekijänoikeusneuvosto totesi myös, että O:n näytelmän teksti ei edellä selostetuin tavoin muistuttanut hakijan kirjaa muutoin kuin että niissä on käsitelty samaa henkilöä eli ruhtinatar D:tä ja hänen elämänsä tapahtumia. Tekijänoikeusneuvosto totesi, että O ei ollut loukannut hakijan tekijänoikeutta käyttäessään näytelmässään "A" hakijan kirjassa "R" esitettyjä tietoja.

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että jos muutetussa muodossa valmistetussa teoksessa on kyse samasta teoksesta kuin alkuperäisteos, alkuperäisteoksen tekijällä tai tekijänoikeuden haltijalla on määräysvalta myös ko. uusien teosten suhteen. Jos teokset mielletään samoiksi, tekijänoikeuden loukkauksen voidaan yleensä katsoa tapahtuneen. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 76 ja 88)

Yksityiskohtaisten sääntöjen antaminen siitä, miten raja vapaan luomisen ja muuntelemisen välillä käytännössä on vedettävä, on varsin vaikeaa. Riidanalaisissa tapauksissa rajanveto jää lain esitöiden mukaan oikeuskäytännön varaan, jolloin tuomioistuimen on vapaasti harkittava kaikki asiaan vaikuttavat seikat. (Komiteanmietintö 1953:5. Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin, s. 50. Oesch, Rainer: Bildcitrat, NIR 1997, s. 442)

Analyysi ja johtopäätökset

Tekijänoikeusneuvosto on tutustunut sille toimitettuun aineistoon ja toteaa vastineenantajan monologissa käytettyjen sanavalintojen ilmentävän siinä määrin kirjoittajansa luovia valintoja, että kukaan muu ei olisi päätenyt samaan lopputulokseen. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että vastineenantajan monologi kokonaisuutena on tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu kirjallinen teos. Mikään yksittäinen lause vastineenantajan monologissa ei ilmennä sitä lyhyiden ilmaisujen korkeaa omaperäisyyden astetta, jota edellytetään tekijänoikeudella suojatuilta lyhyiltä ilmaisuilta.

Hakijan näytelmäkäsikirjoituksessa on hyödynnetty vastineenantajan monologiinsa kirjoittamia lyhyitä ilmaisuja. Edellä esitetyn perusteella mikään vastineenantajan monologissaan

käyttämistä ilmaisuista, ei yllä teostasoon. Täten edellä mainittujen ilmaisujen hyödyntämistä muussa kirjallisessa esityksessä ei tekijänoikeuslaki estä.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että vaikka hakijan näytelmäkäsikirjoituksen laatimisessa olisikin ollut inspiraation lähteenä vastineenantajan monologin sanavalinnat, hakija ei ole hyödyntänyt monologia kokonaisuudessaan tai sen tekijänoikeudella suojattua osaa. Hakijan ja vastineenantajan kirjallisten esitysten kokonaisvaikutelma eroavat siinä määrin toisistaan, että monologia ja näytelmäkäsikirjoitusta on pidettävä eri töinä eikä saman teoksen ilmentyminä. Täten hakija ei ole loukannut vastineenantajan tekijänoikeutta näytelmäkirjoituksensa sanavalinnoilla.

Hakijan käsikirjoituksessa ja vastineenantajan monologissa esiintyvät keskenään samankaltaiset naishahmot. Kirjallisessa teoksessa esiintyvän henkilöhahmon idea jää kuitenkin tekijänoikeussuojan ulkopuolelle eikä henkilöhahmon käyttäminen kuulu teoksen tekijän yksinoikeuden piiriin.

Edellä esitetyillä perusteilla tekijänoikeusneuvosto katsoo, että hakijan näytelmäkäsikirjoitus ei loukkaa vastineenantajan tekijänoikeutta.

Puheenjohtaja

Taina Pihlajarinne

Sihteeri

Marco Grönroos

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Taina Pihlajarinne (puheenjohtaja), Ritva Hanski-Pitkähkoski, Tuula Hämäläinen, Satu Kangas, Martti Kivistö, Ilmo Laevuo, Mari Lampenius, Kirsi-Marja Okkonen, Pekka Pulkkinen, Anne Salomaa ja Riikka Tähtivuori.